

Світлана Шевчук
Київ, Україна

НАЦІОНАЛЬНО-МОВНІ ПРІОРИТЕТИ МІЖНАРОДНОГО РИНКУ НАУКОВОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

1. Сучасні процеси формування, уточнення та розвитку наукової термінології невіддільні від явища глобалізації, що відбувається й у лінгвістичній сфері. Саме процеси глобалізації спричинили широке входження до її словникового складу запозичень з різних мов світу, та найбільше – з англійської. Як засвідчує сучасна українська мовна практика, освоєння новітніх запозичень відбувається непослідовно, воно не спрямоване на збереження національних мовних пріоритетів, нерідко деструктивно впливає на лексичні, словотвірні та морфологічні норми. Наприклад, у пресі з'явилися дивні сполуки, для яких навіть назви немає, бо за таким зразком в українській мові слів ніколи не утворювали. У цих сполуках поєднано іншомовну основу **топ** –, що за значенням відповідає українському «найкращий», з кількісним числівником. Наприклад: *З Європи до топ-10 міст потрапили лише Відень та Гельсінкі*. Це мало би звучати по-українському так: *З Європи до 10 найкращих міст для проживання потрапили лише Відень та Гельсінкі*. Ось такі сполуки новітнього запозичення – це безглузді утворення, якими хизуються автори-невігласи, бо не знають, що із префіксами українського чи чужомовного походження кількісні числівники зовсім не поєднуються. Тож пам'ятаймо, що кількісні числівники «не знаються» з чужомовним топ-.

Сьогодні для багатьох стало улюбленим «модним» запозичення **бліц**- яке почали поєднувати з різними словами української літературної мови і помилково писати переважно через дефіс: **бліц**-опитування, **бліц**-інтерв'ю, **бліц**-зустріч, **бліц**-візит, **бліц**-огляд, **бліц**-коментар, **бліц**-новини, **бліц**-вікторина, **бліц**-турнір, **бліц**-кредит, **бліц**-ремонт. Очевидно, його вподобали за те, що значення «короткий, дуже короткий, миттєвий, блискавичний» співзвучне зі стрімким, динамічним темпом нашого життя. Проте донедавна

обходилися без бліц- і вживали замість нього цілу низку українських синонімів, за допомоги який передавали найтонші відтінки значення «що триває недовго» й уникали одноманітності. Серед них: **короткий, недовгий, нетривалий, короткотривалий, короткочасний, миттєвий, блискавичний, короткотерміновий, короткостроковий, стислий, лаконічний**. Саме цими синонімами можемо замінити зазначені утворення з бліц-: *короткочасне опитування, нетривале інтерв'ю, короткотривала зустріч, стислий коментар, короткі новини*.

Отже, не можемо зневажати «українських родичів» новітнього запозичення бліц-. Вони зрозуміліші органічніші, багатші на різні значеннєві відтінки. А ще – свої, рідні!

На президентських виборах українські соціологи провели підрахунок голосів через опитування виборців на виході з виборчих дільниць. Фахівці, а за ними журналісти таке опитування називають запозиченим словом *екзит-пол*, що відповідає буквальному, графічному передаванню запозичення або *екзит-пул*, що відповідає вимові в англійській мові. Хоча це соціологічне дослідження в Україні відбувалося вже вкотре, його іншомовна назва досі не має в українській мові узвичаєного правильного правопису. Крім розбіжностей у передаванні голосного ці запозичені слова ще й пишуться через дефіс, хоч вони не є складними, бо їхні частини не вживають в українській мові як самостійні слова. Саме тому їх правильно писати разом.

Безперечно, українським слухачам і читачам зрозумілішою є словосполучка *опитування виборців на виході з виборчих дільниць*, тому їх і потрібно надавати перевагу в загальному українському вжитку. А екзитпол чи екзитпул пропонуємо для професійного вживання.

В українській мові типово передавати ознаку кого-, чого-небудь за допомоги прикметників: *щедрий народ, чемне дитя, чудові люди*. Проте останнім часом цю рису ігнорують під впливом англійської мови, уживаючи такі складні слова, де перший іменник виражає ознаку щодо другого іменника. До найуживаніших «означальних» іменників потрапили **бізнес-, медіа- (мас-медіа), піар-, інтернет-, онлайн-** та інші: *бізнес-освіта, бізнес-контакти, бізнес-кола, медіа-простір, медіа-підтримка, медіа-життя, медіа-програма, медіа-компанія, піар-операція, піар-пропозиція, піар-заходи, інтернет-видання, інтернет-газета, інтернет-послуга, інтернет-магазин, інтернет-сторінка, інтернет-сайт, інтернет-лекція, онлайн-канали*.

В українській мові природно вживати замість іменників **бізнес, медіа, піар, інтернет** прикметники *бізнесовий, медійний, піарний, інтернетний, інтернетівський, інтернетовий, мережесвий, онлайнний*. Ці прикметники

мають цілком заступити співвідносні «означальні» іменники, бо саме вони відповідають граматичній нормі й традиції української літературної мови: *бізнесові контакти, бізнесові кола, медійний простір, медійна програма, піарівська пропозиція, піарівські заходи, інтернетне телебачення, онлайнві канали.*

Отже, є проблема правильного передавання новітніх запозичень та їхнього зв'язку з питомими українськими одиницями.

2. Нині функціонує низка міжнародних проектів у сфері багатомовної лексикографії, зокрема термінології, – так звані європейські словники, найпоширенішими з яких є філософські проекти.

3. Розбудова нових для пострадянського простру сфер діяльності, зокрема електронного маркетингу, ІТ-технологій, деяких аспектів юриспруденції тощо викликала потребу створення нових термінів та узгодження їх із європейськими стандартами.

4. Створені й функціонують лексикографічні колективи, що залучають галузевих фахівців і лінгвістів, із метою випуску численних галузевих словників, зокрема й перекладних.

5. Звичайно, до найперспективніших шляхів належать укладання електронних відомостей та програм, що дозволяють швидке автоматичне створення галузевих словників.

6. У кожній культурі наявні поняття й відповідні терміни важкі для перекладу іншими мовами через репрезентацію в цих поняттях специфіки мовної картини світу народу. Так, в усьому світі є свобода, а в українській мові є воля (у постичній мові **вільність**), чи **козацтво, соборність**. Якби то ми були долучені до створення таких словників, то нарешті можна було би переконати європейців, що українська мова найбагатша синонімічно в світі.